

Vegetable Production in Yozgat and Suggestions

Cüneyt CİVELEK^{1*}, Servet ARAS¹⁺

¹Department of Horticulture/Faculty of Agriculture/ Yozgat Bozok University, Yozgat, Turkey

*Corresponding author: cuneyt.civelek@bozok.edu.tr

+Speaker: servet.aras@bozok.edu.tr

Presentation/Paper Type: Oral / Full Paper

Abstract – Yozgat is one of the comparatively large provinces with its surface area and ecological diversity. It contains four different agroecological sub-regions. This variety allows the production of different crops. However, the existence of geothermal resources is an important advantage in terms of both tourism and plant production. There are geothermal heated greenhouses in Yozgat province and there is a total area of 30 decares. Vegetable production in Yozgat is generally made with traditional methods. However, new production techniques are gradually becoming widespread. Vegetables which are produced mostly in the province are onion, melon, tomato, watermelon and fresh beans. The production of many products, including those with high economic value, can be produced in Yozgat. Although producers have suitable cultivation areas and irrigation facilities, they do not lean toward production of new species due to problems such as, lack of information, knowledge of modern cultural techniques and technologies or marketing. These shortcomings can be eliminated with the information and demonstration studies to be carried out. Thus positive contributes can be made to economy of producers and province and therefore economy of our country. In this article, the general status of vegetable growing in Yozgat and the new ideas that can contribute positively to this situation are presented.

Keywords –geothermal, new species, production, vegetable, Yozgat

GİRİŞ

Sebzeler insan beslenmesinde en önemli besin maddeleri arasında yer alırlar. Bu önemlerini içerdikleri mineraller, vitaminler ve lifler gibi yaşamsal ve fizyolojik bakımdan önemli olan içeriklerinden alırlar [1]. Ülkemiz Türkiye dünyada önemli sebze üreticisi ülkeler arasında yer almaktadır. Yaklaşık 30 milyon tonluk üretimiyle [2] ilk dört ülke arasında bulunmaktadır [3]. Yaş sebze ihracatımız ise istenen düzeyde olmamakla birlikte 2018 yılı ekim ayı itibarıyla 987 167 ton civarında ve yaklaşık 500 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir [4]. Ülkemizde sebzeçilik yaklaşık 8 milyon dekar alanda gerçekleştirilmektedir. Bu rakamın toplam tarım alanlarımıza oranı % 3,41 civarındadır. Sebzeleri genel olarak değerlendirdiğimizde ise dekara verim ülkemizde 3,67 ton olmaktadır. Ülkemizde sebze örtüaltı üretim de sürekli bir gelişme göstermektedir. Üretim miktarımız 5 milyon ton civarında ve toplam üretimimizin yaklaşık % 20'sini karşılamaktadır [5]. Örtüaltı alanların da yaklaşık % 87'si Akdeniz Bölgesinde bulunmaktadır [6].

Yozgat'ta Sebzeçiliğin Genel Durumu

Yozgat'ta toplam tarım alanı 2017 yılı verilerine göre yaklaşık 6 milyon da civarındadır. Bu alanın 34 501 dekarlık kısmında sebze üretimi yapılmaktadır. Yozgat sebze üretim alanının toplam tarım alanına oranı % 0,58 olmaktadır ki bu Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Yozgat ilinde 34 501 da alanda yaklaşık 78 bin ton sebze yetiştirilmektedir (Tablo 1). Dolayısıyla dekara verim yaklaşık 2,25 ton civarındadır ve bu rakam da ülke ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Bu yetiştirilen türlerin dekara verimlerinin az olmasıyla da ilgili olabilir. İlçeler dikkate alındığında Yozgat'ta en çok sebze üretim alanına ve üretim miktarına sahip ilçe Yerköy ilçesi olarak görülmektedir.

Örtüaltı üretim bakımından önemli bir avantaja, jeotermal kaynaklara sahip olan Yozgat'ta bu kaynaklar yeteri kadar değerlendirilememektedir. İlçelere göre örtüaltı alanlar ve üretilen ürünler Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre Yozgat genelinde örtüaltı türü olarak alçak tünel ve cam sera bulunmamaktadır. Örtüaltı alan resmi kayıtlara göre yalnızca Sarıkaya ve Sorgun ilçelerinde bulunmaktadır. Sorgun'da bulunan 25 dekarlık plastik seralar blok şeklinde ve jeotermal ısıtmalı seralardır ve burada topraksız tarımla üretim yapılmaktadır. Bu seralarda yıl boyu domates üretimi yapılmakta ve yıllık 750 ton ürün alınmaktadır. Yine aynı ilçede bulunan 3 dekarlık yüksek tünelde 15 tonluk domates üretimi gerçekleştirilmektedir. Sarıkaya ilçesinde ise toplamda 3 dekar örtüaltı bulunurken tamamı yüksek tüneldir. Bu alanın 1 dekarında 4 ton biber, 1 dekarında 10 ton hıyar ve 1 dekarında da 20 ton domates üretimi yapılmaktadır (Tablo 2) [2]. Bu ilçede de jeotermal kaynaklar bulunmasına karşın örtüaltı üretimde yeterince istifade edilememektedir.

Tablo 1 İlçelere göre sebze üretim alanları ve sebze üretim miktarları

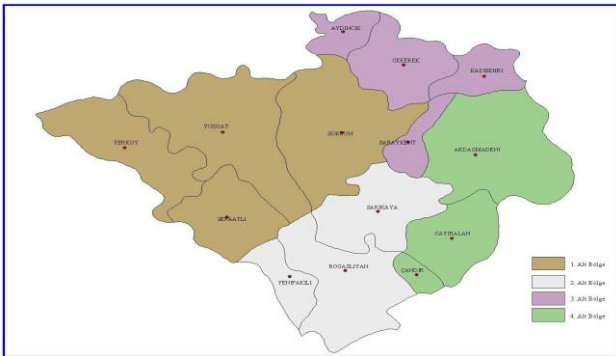
İlçeler	Sebze Üretim Alanı (da)	Sebze Üretimi (ton)
Akdağmadeni	826	2567
Aydıncık	4210	24468
Boğazlıyan	265	606
Kadıışehri	519	1898
Merkez	6857	19565

Saraykent	575	2256
Sarıkaya	658	2259
Sorgun	3463	10824
Yenifakılı	145	233
Yerköy	15273	41638
Çandır	216	502
Çayıralan	100	267
Çekerek	685	2923
Şefaati	655	2101
Toplam	34 501	77 606

Tablo 2 Yozgat'ta bulunan örtüaltı alanlarının türleri, alanları ve üretilen ürünler ve miktarları

Örtüaltı Türü	İlçe		İlçe	Yetiştirilen Ürün ve Miktarı (ton)
	Sarıkaya	Yenifakılı		
Plastik Sera	0	0	25	Domates: 750
Yüksek Tünel	1	Biber: 4	3	Domates: 15
	1	Hıyar: 10		
	1	Domates: 20		

Yozgat genelinde en çok yetiştirilen ilk beş tür sırasıyla soğan (27 803 ton), kavun (21 474 ton), domates (yaklaşık 13 000 ton), karpuz (6 254 ton) ve taze fasulye (2 829 ton)'dir (Tablo 3). Ekonomik değeri yüksek olan birçok tür ya ticari olarak yetiştirilmemekte ya da çok az miktarda yetiştirilmektedir. Oysa ilimiz bünyesinde çok farklı ekolojik ve iklimsel özellikleri barındıran 4 farklı agro-ekolojik alt bölgeye sahiptir. Bu özelliği ile birçok sebze türünün yetiştirilebilmesine imkân sağlamaktadır. Yerköy, Merkez, Sorgun ve Şefaati ilçeleri 1. Alt Bölgede, Aydıncık, Çekerek, Kadışehri ve Saraykent 2. Alt Bölgede, Akdağmadeni, Çayıralan ve Çandır ilçeleri 3. Alt Bölgede, Sarıkaya, Boğazlıyan ve Yenifakılı ilçeleri ise 4. Alt Bölgede yer almaktadırlar (Şekil 1).

Şekil 1 Yozgat ili agro-ekolojik alt bölgeleri [7]

Tablo 3 Yozgat'ta yetiştirilen sebze türleri ve üretim miktarları

Sebze Türü	Üretim Miktarı (ton)
Fasulye (Taze)	2 829
Lahana (Beyaz)	1 216
Lahana (Kırmızı)	51
Marul (Kıvırcık)	79
Marul (Göbekli)	357

Marul (İnceberg)	4
Ispanak	202
Maydanoz	95
Roka	1
Tere	3
Nane	80
Dereotu	2
Karpuz	6 254
Kavun	21 474
Biber (Salçalık, Kapy)	6
Biber (Dolmalık)	40
Biber (Sivri)	537
Hıyar (Sofralık)	1 747
Hıyar (Turşuluk)	98
Acur	4
Patlıcan	89
Domates (Sofralık)	12 499
Domates (Salçalık)	424
Kabak (Sakız)	428
Bal Kabağı	435
Kabak (Çerezlik)	58
Havuç	65
Sarımsak (Taze)	13
Sarımsak (Kuru)	97
Soğan (Taze)	520
Soğan (Kuru)	27 803
Pırasa	51
Turp (Bayır)	39
Turp (Kırmızı)	6
Toplam	77 606

Yozgat ilinde sebze yetiştiriciliğinde; yetiştirme tekniği, gübreleme, sulama, mekanizasyon, hastalık ve zararlılarla mücadele, kaliteli tohum ve temini, üretimde standartlaşma, hasat, depolama, işleme, ambalajlama, nakliye, pazarlama, işletme ölçekleri, kooperatifleşme, üretici birliklerinin olmaması, eğitim eksikliği, kurumlarla olan iletişim eksikliği, alternatif ürünlerin üretilmemesi, organik üretime gerekli önemin verilmemesi ve örtüaltı üretim ile ilgili sorunlar mevcuttur. Bununla birlikte bu sorunları aşabilecek potansiyele de sahiptir.

Sonuç ve Öneriler

Yozgat ilinin iklim, arazi formu, toprak yapısı, üretim desenleri ve coğrafi yapılarının benzerliğine göre 4 farklı agro-ekolojik alt bölgeye ayrılmıştır. Bu çeşitlilik Yozgat'a çok farklı ürünlerin yetiştirilmesi için imkân sağlamaktadır. Öte yandan Yozgat ili geniş yüzölçümüne ve tarım alanlarına sahip illerinden birisidir. İlin sebze yetiştiriciliği veya bitkisel üretim bakımından sahip olduğu diğer bir avantaj ise jeotermal kaynaklardır. Bu kaynakların varlığı ve devlet desteği ile yapılmış olan seralar ilin ekonomisine ve üretimine belli miktarda katkı yapmaktadır. Birim alandan daha fazla verim alınabilen örtüaltı üretimde jeotermal kaynakların kullanımının yaygınlaştırılması Yozgat sebze üretimine ve dolayısıyla ekonomisine önemli katkılar

sağlayabilir. Kendi ihtiyacını karşıladığı gibi komşu illere de ürün sağlayabilecek konuma gelebilir.

Ankara gibi büyük pazarlara yakınlığı da İl için önemli bir avantajdır. Bu avantajları değerlendirebilmesi için Yozgat'ta ekonomik ve besin değeri yüksek ve birim alandan daha fazla kazanç elde edilebilen sebze gibi ürünlerin büyük çaplı, kaliteli ve standart üretiminin teşvik edilmesi önemlidir. Ayrıca İlde ticari anlamda üretimi yapılmayan karnabahar brüksel lahanası gibi ürünlerle ilgili çalışmalar yapılarak üretimleri sağlanmalı ve örtüaltında da ara ürün olarak üretilmeleri sağlanmalıdır. Bu türlerle ilgili halihazırda yapılmış olan bilimsel çalışmalar bulunmakla birlikte verim bakımından oldukça olumlu sonuçlar alınmıştır. Yeni türlerin üretimi konusunda bilgi eksikliğinden dolayı üretim yapamayan üreticiler yapılacak tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarıyla bilgilendirilmelidirler ve üretime yönlendirilmelidirler.

Yozgat ilinde sebze üretiminin geleneksel yöntemlerle sürdürüldüğü görülmektedir. Ekim, dikim, gübreleme, sulama ve benzeri kültürel işlemler tekniğine uygun olarak yapılmamaktadır. Bunun bir sonucu olarak verim ve kalitede kayıplar meydana gelmektedir. Sulama suyu ve sulanabilir araziler bakımından oldukça iyi durumda olan İlde son yıllarda benimsenmeye başlayan damla sulama yönteminin yaygınlaştırılmasıyla suyun daha verimli kullanımı sağlanmalıdır. Böylelikle suyun aşırı kullanıldığı yöntemlerle ilgili toprakta yaşanabilecek bozulmaların da önüne geçilmiş olacaktır.

Üretimin teknik ve daha bilinçli yapılmasıyla birim alandan alınacak verim, ürün kalitesi, pazarlama imkânı ve dolayısıyla karlılık artacaktır. Bu üreticilerin standartlarının da yükselmesine katkıda bulunacaktır.

Son yıllarda insanların sağlık ve dengeli beslenme gibi kaygılardan dolayı organik ve iyi tarım uygulamalarıyla yetiştirilmiş ürünlere olan taleplerinin arttığı görülmektedir. Bu nedenle bu konuda da önemli bir pazar oluşmaktadır. Bu tarz ürünlerin yetiştiriciliği bakımından da önemli avantajlara sahip İlimizde bu pazarlara yönelik ürünlerin de üretimi teşvik edilmeli ve üreticilerin farklı pazarlara da hitap etmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] A. Şalk, L. Arın, M. Deveci & S. Polat, *Özel Sebzecilik*, Tekirdağ-485s. 2008.
- [2] TÜİK 2018, Bitkisel üretim istatistikleri, The website. [Online]. Available: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> 21.11.2018
- [3] (2018) The FAOSTAT website. [Online]. Available: <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC> 21.11.2018
- [4] AKİB 2018, YMS İhracat Raporları, [Online]. Available: <http://www.akib.org.tr/files/downloads/ArastirmaRaporlari/YSM/Ocak-Ekim%202018%20YMS%20C4%B0hracat%20De%20C4%9Ferlendirme%20Raporu.pdf> 21.11.2018
- [5] K Abak, E Düzyaman, V Şeniz, H Gülen, A Pekşen, & H Ç Kaymak, Sebze üretimini geliştirme yöntem ve hedefleri, 2010, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, Ankara, Bildiriler Kitabı, 11-15.
- [6] Y Tüzel, A Gül, HY Daşgan, GB Öztekin, S Engindeniz, HF Boyacı, A Ersoy, A Tepe, A Uğur, Örtüaltı Yetiştiriciliğinin Gelişimi, 2010, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, Ankara, Bildiriler Kitabı, Cilt 1, 559-578.
- [7] ORAN (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı), Yozgat Tarım Hayvancılık ve Gıda Sektörel Çalışma Grubu Raporu, 2011.